

Welfare state
Sociální zabezpečení
Zabezpečení rodin s dětmi

Obsah přednášky

- Pojem „welfare state“
- Sociální zabezpečení
- Zabezpečení rodin s dětmi: přímé, nepřímé

Pojem „welfare state“

- **Wohlfahrstaat**
- **William Temple**

Překlad do češtiny:

- 1, stát (všeobecného) blahobytu**
- 2, asistenční stát**
- 3, sociální stát**
- 4, stát veřejných sociálních služeb**

Co je welfare state?

- stát se silným veřejným sektorem a s výraznými intervencemi vlády do sociální oblasti

I'M FROM THE
GOVERNMENT,
I'M HERE
TO HELP

Co je welfare state?

- **STÁT, V NĚMŽ SE V ZÁKONECH, VE VĚDOMÍ A POSTOJÍCH LIDÍ PROSAZUJE MYŠLENKA, ŽE SOCIÁLNÍ PODMÍNKY, V NICHŽ LIDÉ ŽIJÍ, NEJSOU JEN VĚCÍ JEDINCŮ ČI RODIN, ALE I VĚCÍ VEŘEJNOU**
1. **garance minimálního příjmu**
 2. **zmírňování nejistoty v sociálních situacích**
 3. **zajišťování určitého standardu pro všechny občany**

Znaky welfare state

- spravedlivější přerozdělování ve společnosti ???
- stát **rozděluje** znovu to, co bylo již jednou rozděleno trhem
- rozsáhlý a jednotný systém sociálního zabezpečení
- velký rozsah služeb
- posiluje k centralizaci, byrokracii a anonymitu
- náročný na ekonomické zdroje

Zrod myšlenky welfare state

- sociální sít je produktem evropské civilizace
- pozvolný vznik myšlenek sociálního státu
- **osvícenské a liberální myšlenky**

- **není výsledkem socialismu, ale křesťanské filantropie a osvícenství**
- reakce na postupné **transformační procesy**, které začaly s rozvojem měst a **tržní ekonomiky**

Vývojové etapy WS

- Období experimentálních počátků (80. léta 19. stol. – 1930)
- Období konsolidace (1930 – 2. světová válka)
- Sociální přestavba (1945 – 1962)
- Sociální expanze (1962 – 1973)
- Stagnace (1973 – 1980)
- Rekonceptualizace WS (1980 – dosud)
- **Post-welfare state**

Historický vývoj welfare state

- růst průmyslu na konci 19. století zvyšoval sociální napětí

reakce ze dvou stran

liberálové

socialisté

- diskuze o chudinských zákonech - chudinská péče se tak stala v 19. století postupně úkolem evropských států

Historický vývoj welfare state

- přesvědčení, že stát má vůči svým občanům kromě ochranných vojenských, policejních a ekonomických rolí i **neopomenutelné role sociální**
- bída za 1. sv. války radikalizovala postoje lidí
- nepřipravený trh práce a návrat vojáků z války
- občané se domáhali sociální pomoci od státu

Historický vývoj welfare state

- r. 1942 předložil **W. Beveridge** zprávu o povinnosti státu zabezpečit po válce obyvatelstvu
 - zdravotní péči,
 - vzdělání,
 - zaměstnání
 - sociální jistoty
 - vytvořen systém univerzálního národního pojištění
- ➔ tím vznikla ucelená teorie sociálního státu

financování welfare state

Veřejné výdaje ve vybraných zemích OECD (%HDP)

Rok	1938	1950	1965	1973	1982	1985
Francie	21.8	27.6	38.4	38.5	51.1	52.4
Německo	42.4	30.4	36.6	41.5	49.4	47.2
Japonsko	30.3	19.8	19.0	22.4	33.7	32.7
Nizozemí	21.7	26.8	38.7	45.8	61.6	60.2
VB	28.8	34.2	36.1	40.6	48.2	47.7
USA	18.5	22.5	27.4	36.6	30.5	36.7
Itálie	29.2	30.3	34.3	37.8	47.6	50.8

Zdroj: ROUBINI, SACHS, 1989; str. 54

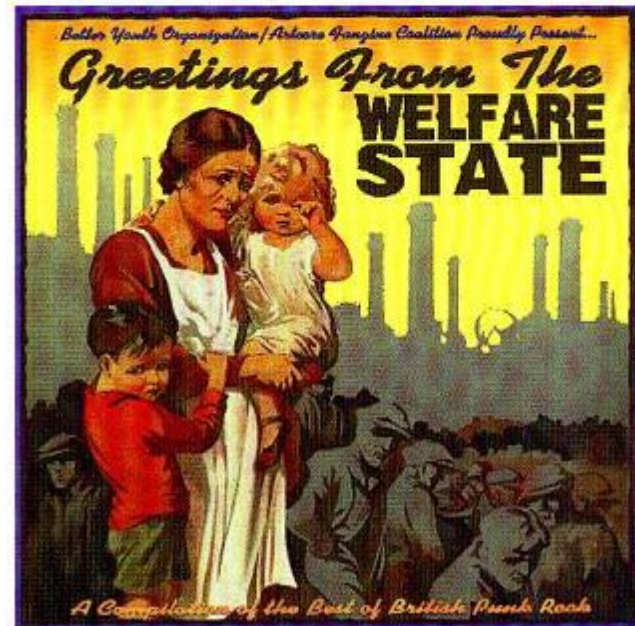
Typologie welfare state

- mnoho typů welfare state – vliv historické tradice daného státu
- 2 základní typologie welfare state
 - 1. Titmussova typologie**
 - 2. Esping-Andersenova typologie**

Titmussova typologie

- formuloval v roce 1958
- zaměření na
institucionální strukturu

1. residuální
2. pracovně-výkonový
3. institucionální

Esping – Andersenova typologie

- formuloval v roce 1990
- zaměření na různé uspořádání vztahu mezi státem, trhem a rodinou

1. liberální
2. konzervativní
3. sociálně-demokratický

Typ soc. státu dle Titmusse/Andersena	reziduální/ liberální (anglosaský)	prac.výkonový/ konzervativní (korporativní, Bismarckův)	institucionální/ soc.demokratický (strukturální, Skandinávský)
Odpovědnost státu za uspok. potřeb	minimální	optimální	úplná
Rozdělování podle potřeb	marginální	sekundární	primární
Rozsah povinně poskyt. služeb	omezený	extenzivní	úplný
Populace pokrytá povin. poskyt. službami	menšina	většina	všichni
Výše příspěvku	nízká	střední	vysoká
Část národ. důch. poskyt. na služby státu	nízká	střední	vysoká
Zkoumání potřebnosti	primární	sekundární	marginální
Charakter klientů	chudáci	občané	člen společnosti

Problémy a kritika konceptu welfare state

- **welfare umbrella**
- **oslabuje motivaci k práci**
- podněcuje růst neproduktivní státní **byrokracie**
- je neefektivní...
- je neúčinný...
- je popřením svobody...

Krize welfare state

- první diskuze o krizi welfare state v **60. letech**

typy krizí sociálního státu:

- **krize nákladů**
- **krize efektivity**
- **krize legitimacy**

Neoliberalismus

- reakce na štědrý sociální stát
- výraznější **odpovědnost každého občana za sebe a rodinu**
- **soukromého pojištění**
- tlak na **privatizaci sociálních služeb**
- **státní byrokracie poskytuje sociální služby draze, neefektivně, necitlivě**

Kritika neoliberalismu

- **contracting out = opting out**
- **soukromé subjekty nejsou schopny převzít všechna rizika**
- **některé služby se nedají kontrahovat**
- **myšlenka záchranné sociální sítě**

Nové tendence ve vývoji sociální politiky

- privátního sektoru a individuální zodpovědnosti nabývají na významu
- snaha o snížení nákladů na sociální sféru
- široké vnímání SP

Faktory ovlivňující budoucí SP

- 1, dynamičnost nových technologií**
- 2, globalita**
- 3, demografie**

Nové tendence ve vývoji sociální politiky

ROLE STÁTU V SOCIÁLNÍ POLITICE

- oprošťovat od **podřízenosti** na politické síle
- **dlouhodobější vize**
- stát by měl být jedním s realizátorů SP a nikoli nejvýznamnějším subjektem
- koncepční a **normotvorné** aktivity

Oblasti sociální politiky

- Sociální zabezpečení
- Rodinná politika
- Bytová politika
- Zdravotní politika
- Politika trhu práce a zaměstnanosti
- Vzdělávací politika

Sociální událost = životní událost, která má sociální – zejména ekonomické dopady a ztěžuje společenské uplatnění jedince.

- **ztráta příjmů**
- **mimořádné velké výdaje**
- **mimořádné zdravotní či sociální omezení**

+ důsledky psychické, sociální a etické nebývají předmětem veřejného zájmu (nejsou-li spojeny s ekonomickými důsledky)

Zásah státu

V rámci zákonných podmínek se sociální ochrana se poskytuje:

- ze zákona
- úředním výkonem
- smluvně

Pomoc v sociálních událostech ze strany státu

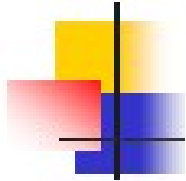
- účinná
- včasná
- adresná

Sociální zabezpečení je soubor nástrojů státu i organizací, jejichž prostřednictvím a pomocí se uskutečňuje prevence, zmírňování a odstraňování následků sociálních událostí občanů.

- **v 90. let 20. st. vznikly 3 na sebe navazující systémy**
- **organizováno a garantováno státem**
- **vychází z Listiny základních práv a svobod**
- **ČSSZ, ÚP**
- **možnost delegování některých povinností**

Orgány sociálního zabezpečení

- **Ministerstvo práce a sociálních věcí**
- **Česká správa sociálního zabezpečení**
- **okresní správy sociálního zabezpečení**
- **Ministerstvo obrany**
- **Ministerstvo vnitra**
- **Ministerstvo spravedlnosti**

Sociální zabezpečení

**Sociální
pojištění**

**Státní sociální
podpora**

Sociální pomoc

systemy se od sebe liší ve 3 aspektech:

- **jakou sociální situaci řeší**
- **jakým způsobem jsou dávky v jednotlivých systémech financovány**
- **jakým způsobem jsou tyto systémy organizovány**

Sociální pojištění

- zabezpečuje jedince při sociálních událostech, proti kterým je pojištěn (nemoc, invalidita, mateřství apod.)
- solidarita mezi všemi pojištěnci
- řeší předvídatelné sociální události = na které se občan může předem připravit
- princip odložené spotřeby

Sociální pojištění

- pojištění ze zákona povinné
- poskytuje náhradu příjmu
- státem garantovaná organizace výběru pojištění i vkladů
- stát poskytuje prostřednictvím ČSSZ

3 složky:

- Důchodové pojištění
- Nemocenské pojištění
- Aktivní politika zaměstnanosti

Státní sociální podpora

- události spojené zejména s péčí o rodinu
- dorovnává a navyšuje příjem především pro rodiny s nezaopatřenými dětmi
- nároková plnění
- hrazeno ze státního rozpočtu
- státem garantována výše a výplata dávek
- poskytuje stát prostřednictvím obcí
- dávky vyplácí ÚP

Dávky SSP

Testované dávky

- Přídavek na dítě
- Příspěvek na bydlení
- porodné

Netestované dávky

- Rodičovský příspěvek
- pohřebné

Životní a existenční minimum

- **životní minimum** je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb
- **existenční minimum** je minimální hranicí peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití (nelze použít u nezaopatřeného dítěte, u poživatele starobního důchodu, u osoby invalidní ve třetím stupni a u osoby starší 68 let)

Částky ŽM platné od 1.1.2016

(platné od 1.1.2012)

- Pro jednotlivce 3410
- pro první osobu v domácnosti 3140
- pro druhou a další osobu v domácnosti, která není nezaopatřeným dítětem 2830
- pro nezaopatřené dítě ve věku
 - do 6 let 1740
 - 6 až 15 let 2140
 - 15 až 26 let (nezaopatřené) 2450
- Životní minimum je součtem všech částek životního minima jednotlivých členů domácnosti
- Existenční minimum: 2 200 Kč
- Minimální mzda 9 900 Kč

Dávky SSP - testované

Přídavek na dítě

- dítě, které žije v rodině, jejíž rozhodný příjem je nižší než **2,4násobek částky životního minima rodiny**
- poskytován ve třech výších podle věku nezaopatřeného dítěte

Věk nezaopatřeného dítěte	Přídavek na dítě v Kč měsíčně
Do 6 let	500
6 – 15 let	610
15 – 26 let	700

Dávky SSP - testované

Příspěvek na bydlení

- na krytí **nákladů na bydlení** rodinám či jednotlivcům s nízkými příjmy
- nárok má vlastník nebo nájemce bytu, který je v bytě přihlášen k trvalému pobytu
- výše příspěvku se stanoví jako rozdíl mezi **normativními náklady** na bydlení a násobkem rozhodného příjmu a koeficientu 0,30 (v Praze 0,35)

Dávky SSP - testované

Porodné

- náleží ženě, která porodila své první živé dítě
 - osobě, která převzala dítě mladší 1 roku do trvalé péče nahrazující péči rodičů
 - hranice příjmů v rodině, která je v kalendářním čtvrtletí (než se dítě narodilo) nižší **než 2,4násobek ŽM rodiny**
 - výše: 13 000 Kč, při 2 a více dětech 19 500 Kč
- **Děti narozené od 1.1.2015**
 - Příjem rodiny v předcházejícím čtvrtletí je nižší **než 2,7násobek ŽM rodiny**
 - Výše: 13 000 Kč na první dítě, druhé dítě 10 000 Kč

Dávky SSP - netestované

Rodičovský příspěvek

- rodič pečující celý měsíc osobně, celodenně a řádně o dítě, které je nejmladší v rodině
- ve výši 220 000 Kč
- **pružná délka**
- do výše max. částky, do 4 let věku dítěte

Dávky SSP - netestované

Pohřebné

- vypravení pohřbu
- osoba, jež vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti, nebo osobě, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte (trvalý pobyt v ČR)
- výše pohřebného je stanovena pevnou částkou 5 000 Kč

Sociální pomoc

- poskytována občanům v hmotné nouzi k uspokojení jejich **základních potřeb** v nezbytném rozsahu
- **vzniká tehdy, kdy není možné realizovat I. či II. pilíř**
 - A) Dávky státní sociální pomoci
 - B) Sociální služby
- **životní a existenční minimum je stanoveno v [zákoně č. 110/2006 Sb.](#), o životním a existenčním minimu**
- **hlavní využití životního a existenčního minima je v [zákoně č. 111/2006 Sb.](#), o pomoci v hmotné nouzi.**

Sociální pomoc

- garance životního minima
- poskytují kraje, obce a neziskové organizace, případně jednotlivci
- hrazeno ze státního rozpočtu, rozpočtu krajů, obcí, fyzických i právnických osob, z grantů EU
- forma **peněžitých, věcných dávek a služeb**

Dávky pomoci v hmotné nouzi

- **rozhoduje o nich a vyplácí ÚP**
 - příspěvek na živobytí
 - doplatek na bydlení
 - mimořádná okamžitá pomoc

V hmotné nouzi není osoba která,

- neprojevuje snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním,
- není v pracovním vztahu, nevykonává samostatnou výdělečnou činnost a není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání,
- je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání a bez vážných důvodů odmítla vykonávat krátkodobé zaměstnání,
- nastoupila výkon zabezpečovací detence nebo trestu odnětí svobody nebo byla vzata do vazby

Dávky pomoci v hmotné nouzi

Příspěvek na živobytí

- pomáhá osobě či rodině při nedostatečném příjmu
- náleží osobě či rodině, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem této osoby či rodiny částky živobytí
- částka živobytí je stanovena pro každou osobu individuálně

Doplatek na bydlení

- řeší nedostatek příjmu k uhrazení nákladů na bydlení
- v případě, že nestačí vlastní příjmy osoby či rodiny včetně příspěvku na bydlení ze systému SSP

Dávky pomoci v hmotné nouzi

Mimořádná okamžitá pomoc

- osobám, které se ocitnou v situacích - nutné bezodkladně řešit

6 situací ze zákona:

1. není splněna podmínka hmotné nouze, ale neposkytnutí dávky by osobu ohrozilo na zdraví či životě
2. vážná mimořádná událost – do 51 150 Kč
3. úhrada jednorázového výdaje (osobní doklady) - až do výše výdaje
4. prostředky k nákupu nebo opravě předmětů dlouhodobé potřeby - do výše těchto výdajů, (max za rok 34 100Kč)
5. uhrazení nákladů se vzděláním nebo se zájmovou činností nezaopatřených dětí na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí až do částky 34 100 Kč
6. ohrožení sociálním vyloučením - do výše 1000 Kč, lze opakovaně, max. částkou 13 640 Kč ročně

Další dávky III. pilíře

Pomoc osobám těžce zdravotně postiženým

- příspěvek na mobilitu
- příspěvek na zvláštní pomůcku
- výpůjčku zvláštní pomůcky
- průkaz osoby se zdravotním postižením a některé benefity, které z něj vyplývají

Aktivity k podpoře rodiny

■ Sociální služby

- sociální poradenství (např. manželské a rodinné poradenství, poradny pro seniory, poradny pro osoby se zdravotním postižením, poradny pro oběti trestných činů a domácího násilí)
- služby sociální péče (např. osobní asistence, pečovatelská služba, odlehčovací služby, centra denních služeb)
- služby sociální prevence (raná péče, telefonická krizová pomoc, azylové domy, domy na půl cesty)

■ Služby na podporu fungující rodiny

Např. :

- hlídání dětí do tří let věku a nad tři roky věku nerodičovskou osobou
- pomoc s vedením domácnosti
- mateřská centra
- poskytování volnočasových aktivit pro děti nebo pro rodiny s dětmi (např. centra pro rodinu, družiny)
- podpora v oblasti slučitelnosti profesních a rodinných rolí (zejména přednášková činnost a poradenství)

■ Činnosti poskytované v rámci sociálně-právní ochrany dětí

Slučitelnost profesních a rodinných rolí

- V souvislosti s těhotenstvím, porodem a následnou péčí o dítě existuje v ČR řada opatření směřujících ke zvýšené ochraně a zvýhodnění žen-matek a mužů-otců v pracovněprávních vztazích
- Mateřská dovolená
- Rodičovská dovolená
- Společná ustanovení o mateřské a rodičovské dovolené
- Pracovní volno
- Úprava pracovní doby
- Pružná pracovní doba
- Převedení na jinou práci
- Pracovní cesty a přeložení
- Práce konaná doma
- Zákazy některých prací
- Přestávky ke kojení
- Rozvázání pracovního poměru-jen zcela vyjímečně

- B. V ČR existuje několik typů zařízení, která napomáhají rodičům skloubit práci a rodinu
- - zdravotnická zařízení typu jesle, soukromá zařízení , služby typu "baby-sitting,, , mateřské školy, školní družiny a kluby
- Dětské skupiny